

SISZÁNTÚL

ELŐFIZETÉSI ÁRA

A kiadók hivatalban átvéve.
Egész évre ..... 10 k.
Negyedévre ..... 4 ..
Folyóban kézhez hordva:
Egész évre ..... 20 kor.
Negyedévre ..... 5 ..
Külföldre postán szállítva:
Egész évre ..... 24 kor.
Negyedévre ..... 6 ..
Egyes szám ára 8 fillér.

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, kivéve
Ünnep utáni napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Dezsa u. 8.
A szerkesztőség kéziratok, váz-
rajzok, fényképek, stb. meg-
adására vagy megörzítésére nem
vállalkozik.

Előfizetők és hirdetőink a kiadó-
hivatalhoz tartoznak.

XI. évfolyam 218. szám.

Nagyvárad. Szombat 1915 szeptember 25.

Sikeres küzdelmünk az oroszok ellen.

Budapest, szeptember 24. (Hivatalos.)

Orosz hadszíntér.

Az északkeleti harcúterén tegnap nem állott be változás, míg Kelet-Galiciában esend volt.

Novoalexiniec körül és az Ikva alsó folyásánál heves harcok folytak. Az előbb említett szakaszon az oroszok hadállásainkat erős tüzérségi támadásokkal támadták meg 11 sor mélységű oszlopban nyomulva elő a rohamra. Mindenütt a legsúlyosabb veszteségeik között vertük vissza őket. Eközben ellentámadásra előnyomuló csapataink tőlük még egy magaslati hadállást is elragadtak.

Tüzérségünk tüze egy orosz üteget szétugrasztott. Rydomilnál aránylag kis kiterjedésű arevonalon 11 tisztet, 300 főnyi légénységet elfogtunk. Az ellenség ama kísérletezései, hogy az Ikván átkeljen, szintén meghiúsultak.

A Styr mellett a Kolitól északnyugatra fekvő területen lovasságunk az ellenséget néhány községből elűzte.

Litvániában küzdő osztrák-magyar csapatok az ellenséget üldözve, egyre tért nyertek.

Meghiúsulnak az olaszok támadásai.

Budapest, szeptember 24. (Hivatalos.)

Olasz hadszíntér.

A tiroli nyugati harcúterén tiroli lövészek elűzték az alpiniket az Albiolo csucsról (a Tonale szorosától északra). A Vilgereutz csucson néhány olasz századnak Durer ellen (a Kostontól északnyugatra) intézett támadását vertük vissza. Ezer főnyi olasz csapatot, amely a Monte Piano keleti lejtőin hadállásaink felé közeledett, visszavonulásra kényszerítettünk.

A karinthiai határterületen egy a Cellon szakasz (a Plöcken szorosától keletre) intézett ellenséges támadás meghiúsult. A tengermelléki harcúterén tegnap csak tüzérségi harc volt. A helyzet egészben változatlan.

Délkeleti hadszíntér.

Délkeleten tegnap a nap lényegesebb esemény nélkül telt el. Höfer. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Román koronatanács dönt az ántánt ajánlatairól.

Budapest, szeptember 24. (Saját tud.) Athénből jelentik: Az ántánt azt az ajánlatot tette Romániának, hogy beavatkozás esetén addig nem köt békét, míg Románia meg nem kapja a neki felajánlott területeket. Románia köteles visszaadni Dobrudzsát Bulgáriának és ötszázezer főnyi hadsereget állítani a központi hatalmak ellen. De már most is köteles Románia megakadályozni a munició szállítást Törökországba. Az ántánt ajánlata felett a román koronatanács dönt.

Románia és Bulgária nem készülnek egymás ellen.

Budapest, szeptember 24. (Saját tud.) Bukarestből jelentik: Radeff bulgár követ megjelent Bratianunál, akivel kormánya megbízásából közölte, hogy a bulgár részről folyamatba tett katonai intézkedések nem Románia ellen irányulnak. Ugyanakkor Derussi szófiai román követ hivatalosan közölte Radoszlavovval, hogy Románia részéről semmiféle katonai intézkedéseket nem terveznek Bulgária ellen.

Románia felé megnyílt a vasúti forgalom.

Zürich, szept. 24. Bukarestből jelentik: Románia, Magyarország és Ausztria között a vasúti összeköttetést szeptember 15-ikén újra megnyitották. A visszatartott romániai utasoknak megengedték, hogy folytathassák utjukat. Hír szerint az osztrák-magyar hadvezetőség tekintettel Románia energikus magatartására, eltávolította a román határmentén összevont csapatait (?)

Az Antant fenyegeti Bulgáriát.

Budapest, szeptember 24. (Saját tudósítónktól.) Baselből jelentik: A Temps megfenyegeti a bulgár királyt, hogyha a központi hatalmakkal tart, trónja és Bulgária jövője összeomlik.

Anglia és a bulgár mozgósítás

Sheveningen, szeptember 24. Londoni jelentések szerint Bulgária mozgósítása angol körökben mély benyomást keltett. Senkinek kétsége sem, hogy Bulgária a központi hatalmakhoz fog csatlakozni. Lord Lansdowne egész nap tárgyalt Románia és Görögország követeivel. A külügyi hivatalban remélik, hogy a két államot rábírják arra, hogy Bulgária ellen mozgósítsanak. A londoni tősszén időnként pánik uralkodik. — Londonban a helyzetet igen komolyan itélik meg.

A harmadik német hadikölcsön sikere.

Budapest, szeptember 24. (Saját tud.) A berlini Wolff-ügynökség jelenti:

A harmadik hadikölcsönre történt jegyzések összege 12 milliárd és 30 millió márka. Ezen összegben a kis részletjegyzések még nem szerepelnek.

Uj igazgatót alkalmaznak a villamosműhöz.

— A felügyelőbizottság ülése. —

A városi villamosmű felügyelő-bizottsága tegnap ülést tartott, amelyen az igazgatói állás betöltés felett is határoztak.

Hogy rendszeres vezetés alá kerüljön a villamosmű, az igazgatói állás betöltését javasolta a bizottság.

A pályázatot egy hirdetik meg, hogy egy évi próbaidő mellett nevezi ki a polgármester az igazgatót.

Rimler Károly polgármester elnöklete alatt dr. Hoványi Géza, Kőszeghy József, dr. Károly Irén, dr. Adorján Emil, Kelen Béla, Fényes Manó, dr. Dóri István, Lukács Ödön, Gábel Jakab, dr. Cseresnyés Béla és Bige József jegyző voltak jelen.

A megnyitás után felolvasták a múlt évi jegyzőkönyvét.

Ennek kapcsán Kőszeghy József főmérnök felszólalt. A múlt évi jegyzőkönyve, a vonatkozó iratokkal bekerült az ügy aktái közé. Belányi védekező beadványában őreá is hivatkozik s azt mondja, hogy Kőszeghy főmérnök is túllépte hatáskörét, s felhatalmazás nélkül 70—80 ezer korona összegű megrendeléseket eszközölt, felhatalmazás nélkül, pl. hozza fel a Szent László-téri villamos bódét és esodálkozik, hogy csak ő ellene járnak el olyan szigorral, Kőszeghynek pedig a hajaszála sem görbült meg.

Erre nézve Kőszeghy József felolvassa nyilatkozatát s kéri, hogy azt az iratokhoz csatolják. Ebben azt mondja, miszerint tény, hogy ő is átlépte hatáskörét, de ez csak csekély mérvben fordulhatott elő. Ezt a szervezetiellenesség okozta, mert aprólékos kiadásokról neki kell gondoskodni. Ő is megmaradt ennél a rendszernél. Az ő túllépése azonban a város érdekeit célozta. A villamos bódé építésének meg van az értelme: a villamos vasut azonnal beleköltöztött, tehát szükség volt rá. Belányi azt is állítja, hogy ő 40 waggon petrozséni szénrendelt, felhatalmazás nélkül. Ez nem felel meg a valóságnak. Kéri nyilatkozatát az iratokhoz csatolni.

Kőszeghy József ezután előterjesztéseket tesz bizonyos rendelkezések tisztázásáról. Kijelenti, hogy az almamezői szén nem jó, azt nem fogják használni, hanem geresit és petrozséni.

Schlatter Alfréd működése.

Dr. Károly Irén mielőtt tovább mennék, kitér Kőszeghy József nyilatkozatának azon részére, hogy fölösleges, miszerint a város Budapesten, vagy másutt külön szakértőt fizessen, mert ez semmi hasznot nem hoz. Ezt úgy értelmesik, hogy Schlatter Alfrédet érinti, s ezért szólal fel. A város nagyon sokat köszönhet Schlatternek, akit dr. Hoványi Géza ajánlatára kért fel állandó szakértőül a város. Az ő működése előtt 8-7 fillérbe került az energia előállítása egységenkint, míg a Schlatter utbaigazításai alapján évenként következetesen olcsóbb lett. Ez oly érdem, hogy felette lehetetlen napirendre térni. Neki mellékes, hogy Schlattert alkalmazták-e, de úgy hiszi ez Schlatternek is mellékes.

Kőszeghy József siet kijelenteni, hogy tévedés az ő nyilatkozatát Schlatterre vonatkoztatni. Ő általánosságban nyilatkozott.

Dr. Hoványi Géza leszzegezni kívánja, hogy Schlatter Alfréd alkalmazása szükséges volt; kimutatható hasznot hozott a városnak s igen nagy nyereség volt az ő működése a villamosműre.

Kőszeghy József betérjesztette a villamosmű július—augusztus havi nyereség veszteség számláját és kezelési adatait, amelyet tudomásul vettek.

Betöltés-e az igazgatói állást?

Ezután Rimler Károly elnök rátért az igazgatói állás betöltésének kérdésére. Ennek a nagy kérdésnek a megbeszélésére nem tudja, alkalmas-e a mostani előrehaladott idő s kéri, hogy belemenjenek-e most a kérdés tárgyalásába, vagy külön ülésen tárgyalják a dolgot?

Dr. Hoványi Géza köszöni, hogy alkalmat adtak neki, hogy ezzel a dologgal foglalkozzék. Most azért jött le elfoglaltsága dacára, mert érezte a nagy felelősséget. — A kérdés fontos, s a bizottságot nem merítette ki az eddigi tárgyalás. Részletesen most nem foglalkozik a dologgal, csak egy kérdésre volna előadni valója, de azt nyilvános ülésben nem teheti, bár nincs takarni valója, de a dolog természete olyan, hogy nem tárgyalható nyíltan.

Rimler Károly konkrét indítványt nem tett, csak hivatkozott a kérdés fontosságára és az előrehaladott időre.

Dr. Adorján Emil disztigvál, mert két kérdés van szőnyegen, az egyik a villamosmű új szabályrendelete, a másik a villamosmű adminisztrálásának a kérdése. Sok szabályrendelet-tervezet van, azokkal foglalkozni kell, de előbb a villamosmű állandó vezetéséről kell intézkedni. Neki az az elve, hogy a villamosművet a tanács tagjainak a kihagyásával, kereskedelmi igazgatóság vezesse, 3—5 taggal, díjazás mellett, vagy anélkül s ennek működését ellenőrizze a tanács. A villamosműnél oly adminisztráló szervezetnek kell lenni, hogy nem egy ember dirigáljon, hanem több személy. Míg a szabályrendelet elkészül, egy villamos igazgató, aki a technikai részen kívül kereskedelmi szakértelemmel is bírjon; emellett legyen egy gépészmérnök és egy kereskedelmi főnök, aki a könyvvizetés, pénzkezelés és irattár felett őrködjék. Budapesten is így van.

Dr. Hoványi Géza nem kíván részletekre kiterjeszkedni, de a villamosmű szakaszi vezetés nélkül nem maradhat, a polgármester, ha ideiglenesen is, gondoskodik a vezetőről. Hogy mi lesz a jövőben a szabályrendelettel, ez a minisztertől függ; a további dolgokkal addig várhatunk. De most jön az év vége, a mérleg, stb.

Gábel Jakab szerint mielőbb tisztán kell látni. Addig a szabályrendelet-tervezeteket nyomassák ki és osszák szét a tagok között. A mű élére csak ideiglenesen lehet és kell egy embert állítani, aki mellett a városi főmérnök gyakorolja a főfelügyeletet.

Fényes Manó rukkolt ki ezután azzal a dologgal, amit bizonyos oldalon már rég hangoztattak. A villamosműre mások is reflektálnak. Két előkelő részvénytársaság bérbe akarja venni a várostól a villamosművet. Már be is jelentették a polgármesternek. Ezért kell tisztázni a dolgot. Ezután rátér arra, hogy a villamosműnél nagy rendtelenség volt a könyvelésnél; Küzdy nem bírta elvégezni a dolgot. Ezért kívánja, hogy egy irodafőnököt alkalmazzanak.

Kelen Béla szükségesnek tartja, hogy a mű technikai ellátásáról azonnal intézkedjenek. A szabályrendelet későbbi dolog. A

könyvvizetés terén is rendet kell teremteni.

Dr. Adorján Emil ugylátja, hogy senki sem akarja az igazgatói állást végleg betölteni. A polgármester ideiglenesen tölti be az állást, úgy, hogy abból senki ne formálhasson jogot. Ez megnyugtató. A könyvvizetés és az iroda soha sem volt rendben; ezért történtek a bajok. Ha csak egy vezetőt állítunk, nem lesz teljes rend. Az ideiglenes üzemvezető mellé egy ideiglenes irodafőnök is szükséges. Hogy a városi főmérnök legyen felettük, ebben megbizna, de egész embert óhajt. Ha azonban a főmérnök elvállalja a felügyeletet, köszönettel fogadja. Indítványozza, hogy egy ideiglenes üzemvezetőt és ideiglenes irodafőnököt alkalmazzanak.

Dr. Hoványi Géza egy ideiglenes vezető alkalmazását kívánja, aki azután sürgős javaslatot tenne, hogy mi szükséges a villamosműnél. A további egy más egyén végezné, míg rendbe jön a dolog.

Fényes Manó szerint bármily vezetőt alkalmaznak, az iroda nem lesz rendben; az új igazgató egy khaoszba jönne. Az üzem vezetője nem ér rá az irodával bajlódni.

Kőszeghy József ismeri az egész dolgot és az állapotokat. Lépésről-lépésre kell menni. Az első szükséges egy üzemvezetőmérnök alkalmazása, akinek a figyelme mindenre ki kell, hogy terjedjen. Majd aztán adjon megfelelő javaslatokat. A város és a villamosmű érdekében az üzemvezető kinevezése a legstürgösebb. Ő sem ér rá, hogy megfelelően ellássa a villamosmű vezetését, mert sok dolga mellett naponként pár órát szentelhet csak a villamosműnek. A technikai részért különben sem vállalhat felelősséget, ezt nem szégyenli bevallani, — s így csak a generalis intézkedéseket ügyelheti felül. Vannak gyorsintézkedést kívánó dolgok. Kívánatos lenne, hogy az alkalmazandó igazgató szervezni is tudjon és ezt eddigi működésével igazolja. Érteni kell a könyvvizetéshez is. Tapasztalat szerint az eddigi hibák is abból keletkeztek, hogy az igazgató túltette magát hatáskörén. Az igazgatás ne egy tagra legyen bízva. Nagy részletekbe ne menjenek bele, csak az üzemvezető állás betöltésébe. Majd azután az új igazgató bevonásával tárgyalják le az új szabályrendeletet, a mostanit pedig égensék el.

Dr. Adorján Emil az igazgató és irodavezető kinevezése sürgős. Hogy minden gyanúsításnak elejét vegyék, nyílt pályázatot hirdessenek az ideiglenes üzemvezető állásra.

Rimler Károly elnök nem így gondolta a kérdés felállítását, hanem hogy javasolja a bizottság az igazgatói állás betöltését. Ha csak ideiglenes vezetőt kívánnak, itt a főmérnök, akinek kötelessége a teendőket ellátni. Ideiglenes alkalmazásra pályázatot hirdetni céltalan, erre nem jön senki. Hanem eddig is úgy volt, hogy egy év próbaidő, további kötelezettség nélkül.

Dr. Adorján Emil: Ezt kívánjuk.

Rimler Károly ezután összegezi a bizottság véleményét s határozatként kimondja, hogy a bizottság javasolja, miszerint a jelen viszonyok mellett szükségesnek tartja, hogy az igazgatói állásra rendszeres pályázatot hirdessenek s a kötendő szerződésben kötéssék ki, hogy egy évi

próbaidő után határoznak, hogy állásában megerősítik-e vagy nem. A pályázat eredményét a felügyelő bizottság elé terjeszti a polgármester.

Elhatározták továbbá, hogy a bizottság kívánatosnak tartja, miszerint a könyvezetés, a belső pénzkezelés, az irodavezetés felügyeletére az ideiglenes igazgató mellé egy ideiglenes szerv alkalmazassék.

Ezután zárt ülést tartott a bizottság.

Az oroszok üldözése közben előre.

Berlin, szeptember 24. A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati hadszíntér.

A tüzérségi repülők tevékenysége a tegnapi nap folyamán az egész harcovonalon fokozódott. Fehér és színes angoloknak a labassei esatornától délre ellenünk intézett támadása már tüzérségi tűzvonalunkban összeomlott. A tengerparton egy angol repülőgépet lelőttünk, vezetőjét elfogtuk.

Keleti hadszíntér.

Hindenburg tábornagy hadserege.

Lennevadentől délnyugatra, Rose és Strige helységeket, amelyeket átmenetileg kiürítettünk, ismét elfoglaltuk Dünaburg előtt Smelinstől északra felelő további orosz állásokat foglaltunk el rohammal. 1000 oroszot elfogtunk. A Vilejkánál hátráló oroszok oldalánál álló erők szíves harcban állanak. Frös orosz támadások egy helyen muló sikerrel jártak, amely alkalommal több ágyunk, amelyet legénysége a végsőkig kiktartott, elveszett.

A hátráló ellenséget keményen üldöző arcvonalunk átlépte a Soly—Olchony—Traby—Ivje—Novogrodec vonalat.

Lipót bajor herceg tábornagy hadserege.

Az ellenség ellentállását az egész arcvonalon megtörtük. Üldözés közben elértük Sdrvetsch szakaszt. Oreletschi felett, valamint a Seara szakaszt Grascintól északnyugatra. Tovább délre az ellenség hátrvédével utóharcok folytak. 100 orosz fogoly és 3 géppuska jutott kezeinkre.

Mackensen tábornagy hadserege.

A Logischingtól északkeletre és keletre elretolt osztagainkat átkaroló orosz támadás elől az Oginszki esatorna és a Jasziolda mögé vertük vissza. Osztagaink ez alkalommal 2 tisztet és 100 főnyi legénységet fogolyként vittek magukkal.

Délkeleti hadszíntér.

A helyzet nem változott. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Orosz dicséret Savov bulgár fővezér részére.

Budapest, szeptember 24. (Saját tudósítónktól.) Genfből jelentik: A Russkij Invalid katonai szaklap a bulgár hadsereg fővezérének kiszemelt Szavov tábornokot a bulgár hadsereg legkitűnőbb segédének ismeri el. Egyidőben a cár magas katonai parancsnoksággal kínálta meg, Szavov azonban visszautasította, mondván: „lelkem Bulgáriáé!”

Erre a cár Dimitriev ajánlkozását fogadta el.

A vádtanács szabadlára helyezte Belányi Imrét és Reichel Henriket.

Tegnap délelőtt hozta meg határozatát a vádtanács Belányi Imre és Reichel Henrik vizsgálati fogsága ügyében.

A vádtanács elnöke Ember Géza, előadója dr. Poyvár Sándor, szavazóbíró Jaczkovits Gyula volt.

A vádtanács végzése délelőtt fél 10 kor érkezett Kolb Géza vizsgálóbíróhoz; a vizsgálóbíró azonnal magához hívatta Belányit és Reichelt és kihirdette előttük a vádtanács végzését, mely szerint a vádtanács a vizsgálóbíró végzését megváltoztatja és **Belányi Imre, valamint Reichel Henrik vizsgálati fogságát megszüntetvén, azonnali szabadlára helyezésüket rendeli el.**

Dr. Stokker Józseftől azt az információt nyertük, hogy a vádtanács végzésének indoklás az, hogy Belányi Imre is, Reichel Henrik is tényleges szolgálatban nem álló katonakötelezettek és gépészmérnökök. Rendes keresetforrással bírónak kell tehát őket tartani. Ma besorozott katonáknak utlevelet adni tilos, tehát nemcsak nem lehet tartani szökésüktől, hanem az egyenesen ki van zárva.

Belányi Imre tudomásul vette a végzést, Reichel Henrik szintén. Ez történt tíz órakor. Azután utasításukhoz képest celláikba mentek, hogy míg a formalitásokat a hivatalos fórumok elintézik, addig összecsomagolják holmijukat. Ez így másfél óra alatt megszokott történni.

Teltek az órák, a védők a fogház folyosóján vártak, hogy védenceikkel találkozhasanak, eljött a dél, eljött az egy óra is, a védők hazamentek ebédelni, az azonnal szabadlára helyezendő foglyok még mindig foglyok voltak. Mint dr. Stokker Józseftől értesülünk, 6 délután 3 órakor felment utána nézni, mi az oka a szokatlan késedelemnek? Felment Reichel védője dr. Zigre Miklós is.

Négy óra felé a két vizsgálati foglyot azután valóban szabadon bocsátották.

A vádtanács végzése az egész városban meglepedést keltett.

A villamosmű házhoz nem szállít szénét.

Nagyvárad város villamos műve a következő értesítés közzétételére kérte fel lapunkat:

Értesítjük a t. közönséget, hogy fuvarhiány következtében **szénrendeléseket** házhoz szállítva a villamosmű további rendelkezésig **nem fogad el.** Kérjük a t. közönséget, hogy amennyiben szén szükségletétőlünk akarja fedezni gondoskodjék arról, hogy a megrendelt szén a megrendelő maga szállítsa el. Az eképpen házhoz szállítás nélkül kötetlen megrendelések után métermázsánként 4 korona 50 fillért számolunk jó minőségű darabos fűtőszénért.

Az eddig hozzánk beérkezett megrendeléseket úgy a mint a megrendelést felvettük, házhoz szállítva fogja a városi villamosmű lebonyolítani.

A feunforgó zavarok folytán előállt rendellenességeikért a közönség szíves elnézését kérjük

Nagyvárad város villamos műve.

Köszeghy s. k.

Ehhez egy kis kommentárt lehet fűzni. Beavatott forrásból a következőket közlik velünk:

Mikor Belányi Imrét alantassai vádjaira rövidesen kitétték az állásából, az új érának első gondja volt, hogy Belányi összes még le nem szállított rendeléseit szornirozza és az egyik újság közölte, misoda nagy kártól menekült meg így a város. Ugyanesak siettek azt is kijelenteni, hogy a Belányi által rendelt teherautót a város nem veszi át.

Most ez kissé más megvilágításban fog állani.

Belányi többek közt előrelátta a mostani nagy fahiányt és gondolkodni kívánt, hogy a közönségnek 400 waggon szén álljon rendelkezésére, természetesen azon a mennyiségen felül, a mi a villamosmű üzeméhez szükséges. E célnak megfelelően osztotta be a szénrendeléseket is. Ugyancsak előrelátta Belányi a múlt év tapasztalataiból, hogy a fuvarozási nehézségek egyre fokozódni fognak és nem lesz fuvaros, aki a szenet a közönségnek házhoz szállítsa. Ezért keresett más fuvarozó eszközt.

Ekkor ajánlották neki megvételre a sokat emlegetett teherautót. Az automobil használt katonai auto volt, újkorában megért 35,000 koronát, ajánlották 13,200 koronáért. Az autó összes üzemeltetési költsége pneumatik nélkül 10,000 koronára, a pneumatik díja 5000 koronára, az összes üzemeltetési költség egy évben 15,000 koronára tehető. Ezzel szemben ma egy métermázsas szén házhoz fuvarozása 80 fillér, 400 waggon szén fuvarozási költsége tehát 32,000 korona. Az automobil vételára és egy évi üzemeltetési költsége 28,200 koronát tett volna ki, tehát már a 400 waggon befuarozása mellett nemcsak ki lett volna fizetve az autó, nemcsak kapott volna mindenki elég szén a kellő időben, hanem a villamos mű még nyert volna is az üzletben csaknem 4000 koronát már az első évben. Ha pedig 80 fillérnél olcsóbban vállalták volna a fuvarozást, akkor a villamosmű nyeresége csekélyebb lett volna, de a különbözetet a közönségnek lehetett volna megtakarítani. Ezért az autót Belányi megrendelte. Az új érá viszont sietett Belányi reális számítását keresztülhuzni.

A városnak nem kell autó, a szénrendelések egy részét is szornirozták. Most nincs fuvar, nincs szén, — egyebekben a közönség szíves elnézése kéretik, aki pedig fázik és nem kap szén, az melegedjék a villamosmű kommunikéjénél.

Az élet már egy igen lényeges pontban Belányit teljesen igazolta. De erről most szó ne essék. Nyugodjunk bele, hogy szénünk — az nem lesz az idén.

A villamos műnél t. i. új érá működik.

Egy érdekes szolgálati bizonyítvány.

A villamos mű új vezetősége tegnap a következő szolgálati bizonyítványt adta ki Robelly Tibor havidijának:

Ezennel igazoljuk, hogy Robelly Tibor ur 1911 június 1-től a mai napig havidijjasi minőségben volt irodánkban alkalmazva.

Alkalmaztatásának egész ideje alatt tanusított erkölcsös életmódjával, példás szorgalmával, helyes és alapos munkálkodásával és feltétlen megbízhatóságával teljes megelégedésünket kiérdemelte.

A mű kötetléből történt kilépése alkalmából nem mulaszthatjuk el működésért **dicsérő elismerésünket nyilvánítani** sőt, mint **értelmes, törekvő és intelligens** egyént mindenkinek a legmelegebben ajánlani.

Nagyvárad, 1915 szept. hó 24.

Nagyvárad Város Villamos Műve.

Kőszeghy s. k.,
városi főmérnök.

Ennek is van előzménye és háttere.

Robelly Tibor tényleg egyike volt a villamosmű legszorgalmasabb, legmegbízhatóbb, mindenben legjobb alkalmazottainak. Csak volt. Tegnapelőtt ugyanis az a kellemetlen kis meglepetés érte, hogy írásban

felmondottak neki, egyben hat heti fizetését nyomban leolvasták a kezébe és azt mondták: alászállgája!

A fiatalember elsápadva kérdezte, mivel szolgáltatott okot arra, hogy most egyszerre kitegyék szerény, de mindig becsületesen megszolgált kenyeréből? Világos választ kapott:

— Ha az új éra beálltával lojális nyilatkozatot tett volna, megmaradt volna. De hát ő Belányinak igen közeli rokona...

Akkor jutott Robellynek eszébe a közeli rekonság. Ő t. i. Belányi Imre felesége testvérének a fia. Ez valóban elég ok arra, hogy a szolgálati bizonyítványban igazolt becsületese munka dacára elesapják.

Most azon elmélkedik Robelly, szegény feje, hogy miféle lojális nyilatkozatot is kellett volna neki tennie, aminek fejében a kenyereben kegyesen meghagyatott volna?

A villamos műnél működik az új éra.

Botrányos állapotok az elmekórház körül.

Megkinzott elmebeteg. Fráter Barnabás alispán ur figyelmébe.

Az utóbbi időben úgy látszik, a háboru még csak az elmekórházba is beköltözött. Legalább erre enged következtetni az alábbi eset, mely napok óta izgalomban tartja a Kórház-utca lakóit.

Az esetet, mely méltán kelthet felháborodást, a következőképpen mondta el nekünk egy szavahihező állami tisztviselő, aki szemtanuja volt a tegnapi reggeli botrányoknak.

— Tegnap reggel hivatalba igyekeztem. Még nem volt hét óra és már a különben esendes Kórház-utca izgatott tömeggel volt tele. Hangos kiáltások voltak hallhatók az utca közepén borzalmas emberhajszának voltam szemtanuja. Az elmekórház közelében egy savaros tekintetű ember menekült kétségbeesetten. Nyomában egy sereg kórházi ápoló.

— Fogják meg! Ne engedjék!

— Fogják meg! Kiabáltak az ápolók, míg előttük minden erejét összeszedve igyekezett menekülni egy kiszabadult elmebeteg. A szerencsétlen beteg ember és az üldözők közt a távolság egyre fogyott. Végre is sikerült elfogni a beteget. Mint a véredek, úgy vetítették magukat az ápolók a betegre. Egy ápoló, névszerint Bak János, megfeldelve nemcsak hivatásáról, de emberi voltáról is, rugta a szerencsétlen embert, majd az öklével rontott neki s úgy verte a beteg ember fejét, mint valami életlen tárgyat. Az emberkinzást megsokalva közbe léptem, hogy ne bántsák a szerencsétlent, mire Bak János ápoló még nekem támadt:

— Semmi köze hozzá! Fogja be a száját!

És verte tovább a szerencsétlen teremtet.

Utána jártunk a dolognak és az egész Kórház-utca megerősítette a fent elmondottakat, sőt még többet is megtudtunk. Az utóbbi időben az elmekórházban, úgy látszik, nem fordítanak nagy gondot a betegeknek. A tegnapi szökés nem első eset. Hetenkint többször is előfordul, hogy a betegek a kellő felügyelet hiánya folytán kiszöknek a kórházból és a közeli utcákon bolyongnak. Eddig még sserenesére nem történt semmiféle komoly következménye

ezeknek a szökéseknek, de tekintve a beteget, akiket azért szállítanak be az elmekórházba, mert ön- és közveszélyesek, minden pillanatban a legborzalmasabb dolgok adhatják elő magukat. Ezt tudva, a Kórház-utca lakossága már hetek óta rettegésben él, ami érthető is, mert nincs kizárva, hogy valamelyik reggel valahová beront egy szerencsétlen beteg és a legrettenetesebb dolgokat fogja ott véghez vinni. Ki lesz ezért a felelős? Különben bent a kórházban sem lehet valami kitünő felügyelet a betegeknek, mert hiszen alig pár hete, hogy egy szerencsétlen beteg bent a szobájában követett el öngyilkosságot.

Visszatérve a fenti esetre, tudomásunk szerint Bak János ápoló amúgy sem a legmegfelelőbb ember. És ha a nagy nyilvánosság, az utca előtt oly brutálisan bánnak a beteggel, úgy, hogy bánhatnak velük oda bent a zárt falak között, ahol senki sem látja őket?

Akár hogy is és akár mi is történik magában a kórházba, az nem tartozik egyelőre mireánk. Igaz ugyan, hogy a háboru teremtette körülmények nagyon megnehezítették a kórház vezetőségének, hogy alkalmas ápolókat találhasson, azonban a fenti eset után további elnézésnek helye nem lehet.

A kórház utcai polgárság közbiztonsága megköveteli, hogy az elmekórházi állapotokra felhívjuk Fráter Barnabás alispán figyelmét. Ismerve az alispán közismert erélyét és rendszeretét, megvagyunk győződve róla, hogy ebben a dologban is rendet fog teremteni és ezzel meg fogja nyugtatni a rettegésben lévő kórház-utcai lakosságot.

* A második kibocsátású hadikötvények. A nagyváradai Ipartestületi Hivatal felkérte, mint az O. K. H. tagja értesíti ügyfeleit, hogy a 6 százalékos szabad, valamint az 5 és fél százalékos hadikölcsön kötvények már megérkeztek és a pénztári elismervény ellenében az intézet pénztáránál átvehető.

* Kőkőgés, hurut, rekedtség, elnyálkásodásnál használjon kizárólag: **Farkas-féle hurut-szeletkét.** Ara K. — 60 Kapható, Farkas István Apolló drogeriájában Rákóczy-ut 7/B. Telefon: 13—02.

Tanítók a tüdővész ellen.

1000 korona jutalom 10 tanítónak.

A tüdővész elleni védekezés szociális ismereteinek terjesztésében nagy szerepük van a tanítóknak. A József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület, ez a par excellence tüdővész ellen küzdő társadalmi és egészségügyi szervezet évről-évre a magyar tanítósághoz fordult, hogy legyen segítségére a tüdővész elleni ismeretek terjesztésében. A tanítók az iskolájukban a jó levegőnek, tisztaságnak, rendes étkezésnek egészségügyi fontosságát már a múltakban is hangoztatták, újabban azonban a tuberkulózis elleni védekezés országos szervezése folytán e tanítások cél tudatosabbak lettek és érintették a fertőzés veszedelmének orvostudományi kritériumait is. A zseme növendékek előtt a tanítók a mindennapi élet szörnyű példáival bizonyították, hogy az egészséges életmód elemi szabályainak be nem tartása minő szörnyű rombolásokat idéz elő a családokban. — A tuberkulózis lakásbetegség. Ezt igazolják a legalsóbb népesség körében pusztító és nemzedékről-nemzedékre valósággal öröklődő fertőző esetek. A megismerésnek, a kórokozás megállapításnak pedagógiai felhasználása alkalmas arra, hogy a növendékek révén az alsóbb népesség körében áldásosan terjessze az egészségügyi ismereteket.

A magyar tanítóság helyesen ismerte fel a maga feladatát e téren s a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület évről-évre konstatálhatta, hogy a tanítóság munkája milyen jelentékenyen segíti előre humanitárius és ismeretterjesztő tevékenységét. Ez indította az egyesületet arra, hogy legújabban egy egészségügyi tizparancsolatot is közforgalomba hozott, amelyet sok ezerszámban szétküldött az iskola vezetőinek. Ez egészségügyi tizparancsolat a következőképp hangzik:

1. Az egészség a legnagyobb vagyon és boldogság.
2. Zsugori ember az, aki a napfényvel takarékoskodik. A napfény az egészség legjobb megőrzője.
3. Egészségedre vigyázz s ezzel vigyázzol embertársaidra is.
4. Gondosan őrködjél lakásod tisztasága felett. Szennyben elszaporodnak a rovarok, különösen a legyek. Ezek pedig a legveszedelmesebb betegségek terjesztői.
5. Étkezés előtt mosd meg kezedet szappannal és vízzel, nehogy veszedelmes betegségek csiráit vidd a szádba.
6. Sohase köpj a földre, mert a köpeted árthat embertársaidnak.
7. Zsongító alkohol ártalmas az egészségre. A tiszta víz a legjobb ital.
8. Sok betegséget egészen láthatatlan kis lények (bacillusok) okoznak, amelyek ellen tisztasággal és fertőtlenítéssel védekezzél.
9. Érezd ember voltodat és légy madra tiszta, mert a tisztatlanság állati tulajdonság.
10. Gyomrod meleg forralt ételkel tápláld, a magas hő elpusztítja a betegségek csiráit.

Kétségtelen, hogy ez a rövid mondatokba komprimált egészségügyi tanácsadás megtalálja az utat a gyermek elmékhez és a gyermekeken át a szülőkhöz.

A József Kir. Herceg Szanatórium Egyesület a tanítóság nemes munkáját méltányolni kívánta assal, hogy az ország ta-

nitói karából 10 olyan tanítót, aki a tüdővész elleni védekezés szociális ismereteinek terjesztése körül a legtöbb eredményt produkálta, 100—100 korona jutalomban, vagyis összesen 1000 korona jutalomban részesített. Az egyesület mérlegelte a hozzá betervezett jelentéseket s ezek alapján a következő tanítóknak ítélte oda 100—00 koronás jutalmait: Bagoly Béla ig. tanító (Barátos), Fischer Lipót ig. tanító (Lipótszentmiklós), Fülöp Gyula tanító (Nagyrákos), Horn József isk. igazgató (Poprád), Kiss Béla ig. tanító (Ujpest), özv. Konecsny Jánosné tanítónő (Szilágysomlyó), Kovács Ida óvónő (Vésztő), Nergert Vilma tanítónő (Jászkarajenő), Lukács Dénes tanító (Alsógyertyán) Szutner Dániel ig. tanító (Pápa).

A magyar tanítóság nem szokott hozzá, hogy a maga önfeláldozó, önzetlen, hazafias és szociális tevékenységét, akár a nyilvánosság, akár magánosak részéről valami méltánylásban részesítsék. Éppen ezért különösen megemlékezésre méltó a József Kir. Herceg Szanatórium Egyesületnek ez a spontán elismerése, amely a maga anyagi értékén messze túlmutatva rendkívül erkölcsi értéket jelent a tanítóság szempontjából. Hiszünk, hogy a magyar tanítóság a tuberkulózis elleni védekezés áldásos ismeretterjesztése terén további eredményes munkásságot fog kifejteni.

Készülődik a vármegye a hadikölesönre.

Már lépéseket tettek a gazdák

A hadikölesön akciója eddig minden reményen felül be vált. A hadikölesön-kötvények tulajdonosai meggyőződtek róla, hogy tulajdonképpen nagyszerű üzletet csináltak, hogy a hadikölesön jegyzői a vásárlással lényegesen előnyösebb üzletet kötöttek, mint bármily ingatlan vásárlással. Ezért, akik már élvezik a hadikölesön előnyeit, örömmel járulnak hozzá a minden valószínűség szerint legközelebb kibocsátandó harmadik kölesönhöz. Viszont azok, akik eddig még nem tudtak kölesönt jegyezni, sajnálattal vették tudomásul, hogy egyelőre kiharadtak a minden tekintetben előnyös vásárból.

Biharmegyében rengeteg azoknak a száma, akik nem tudták pénzüket a kölesönbe fektetni, mert különböző formákban le volt kötve. Hogy mást ne említsünk, közpénzek és hatósági kezelés alatt álló pénzek tulajdonosai a vagyonuk felmentése körüli hosszadalmas eljárások miatt nem tudtak kölesönt jegyezni, dacára annak, hogy mindent elkövettek pénzük megszerzése iránt.

Nehogy ez a helyzet ismét elő forduljon, meggyeserte már most általános érdeklődés mutatkozik a harmadik hadikölesön iránt. A tőkepénzek tulajdonosai már most lépéseket tesznek, hogy lekötött pénzeiket felmentsék és ha a kedvező alkalom elérkezik, nyomban hadikölesönbe fektessék.

Különösen a közbirtokosságok tagjai azok, akik napok óta nagy érdeklődést tanúsítanak a hadikölesön iránt. Sokan fordultak a napokban a közigazgatás gazdasági bizottságához, hogy a közbirtokosság vagyona érdekében tegyék meg az előkészületeket.

A közbirtokosságnak az a célja, hogy a tulajdonát képező vagyonnak azt a részét, melyre a közel jövőben nincs szükség, hadikölesönbe fektesse a gazdasági izottság.

Természetesen a gazdáknak eme kérése csakis miniszteri felhatalmazás alapján teljesíthető. Ezért, mint értesülünk, az érdekeltek kérelmének engedve a vármegye közigazgatási bizottságának gazdasági bizottsága legközelebb előterjesztéssel fog élni a miniszterhez, hogy a kellő legfelsőbb jóváhagyást megnyerje.

Ezen a révén Biharvármegyéből igen tekintélyes összeg kerül a hadikölesönre.

Dr Schatz Jakab ezredorvos öngyilkossága.

Szerdáról csütörtökre virradó éjszaka felvágta az ereit és elvérzett.

Már tegnap előtt elterjedt városunkban a megdöbbentő hír, hogy dr. Schatz Jakab ezredorvos, a csapatkórház volt parancsnoka, Temesváron, hová a Strasser-féle bűnügy folytán helyezték, öngyilkos lett.

A megdöbbentő hír valóban igaznak bizonyult. Dr. Schatz Jakab szerdáról csütörtökre virradó éjszaka karjain felvágta az ereit és három órai kínos szenvedés után meghalt.

Az öngyilkosságot tisztai szolgálja vette észre, ki éjfél tájban a gazdája szobájából kihallatszó nyögésekre lett figyelmes. Azonnal benyitott hozzá és megrémülve látta, hogy Schatz feltűrt ingujjal, eszméletlenül fekszik a díványon s átvágott ereiből patakzik a vér. Azonnal értesítette az öngyilkosságról az ottani csapatkórház orvosait, kik rögtön beszállították az öngyilkos ezredorvost kórházukba és megoperálták.

Azonban már a gyors operáció sem segíthetett az öngyilkossá lett ezredorvoson, ki az operáció után három óra múlva meghalt.

Dr. Schatz Jakab neve városunkban a hírhedtté vált Strasser-féle élelmiszer panamával kapcsolatban lett közismertté. Már ekkor beszélni kezdték, hogy Schatz Jakab is részt vett volna benne, jóllehet pozitív bizonyítékok nem voltak ellene. Az ügy ilyenformán miadig nagyobb hullámokat vetett, minek következtében Schatz Jakabot át is helyezték Temesvárra.

E gyanúsítások érthetően idegessé tették a sok munkától amúgy is fáradt idegzetű embert s ehhez járult még az is, hogy a budapesti rendőrség kiküldöttjei a Strasser-féle ügy aktáit újból átvizsgálva, oly adatoknak jöttek a nyomára, melyek azt látszottak bizonyítani, hogy Schatz nagyobb összegű pénzt fogadott el Strasser Aladártól.

A nyomozás ezen újabb adatait tudomására is adták az ezredorvosnak, akit e hír teljesen lesújtott. Annál is inkább, mert értesítették, hogy a napokban fogják kihallgatni az ügyben. Ezt azonban már nem várta be s amint már tudjuk, szerdáról csütörtökre virradó éjszaka öngyilkossá lett és nem sokára rá meghalt.

A nagyváradai csapatkórház orvosai —

melynek annak idején az elhunyt ezredorvos parancsnoka volt, — tegnap értekezletet tartottak, hogy miként fejezzék ki részvétüket a Schatz Jakab halála felett.

HÍREK

* **A Katholikus Kör vetítő-estélyei.** A Katholikus Kör az idén is folytatja rendes keddi vetítő-estélyeit, melyek mindig nagy közönséget vonzottak a Katholikus Kör Szent László termébe. Tegnap délután 5 órakor bizottsági ülés volt a Katholikus Körben, mely megállapította a téli vetítő-estélyek programját. A program fővonzóerejét aktuális csataképek és haratéri felvételek fogják képezni a világháború összes harctereiről. A képek eredeti felvételek s a legnagyobb érdeklődésre tartanak számot. Az előadók ismertetései emelni fogják a vetítő-estélyek látogatottságát. — Az első vetítő-estély október 5-én, kedden lesz.

* **A Mária lak matinéi.** Azok között a komoly művészvállalkozások között, amelyek mind a hadijótékonyág szolgálataiba állottak, értékes helyet tudott magának kivívni a Mária-lak mozgalom, amelynek Polgár Mariska, a Szigligeti színház kiváló, fiatal művésznője volt a kezdeményezője. A mozgalom a legkedvezőbb fogadtatására talált a város előkelő társadalmában, amely felismerte az intenciók valóban hazafiasan emberbaráti voltát, amikor a kibontott zászló jelszava egy felépítendő felsőmagyarországi falu egyik otthonának létesítésére hívott. Így történt, hogy a vasárnap délelőtt 11 órakor a Katholikus Kör dísztermében tartandó matiné művészi nivóju műsorának szereplői épp oly lelkesedéssel tömörültek a kibontott zászló alá, mint amily meleg érdeklődéssel siet a közönség a nemes cél érdekében való készséges áldozásra.

* **A miniszter nem engedi el a vetőmagárát.** A földmivelésügyi miniszter tudvalevőleg évenként igen nagy mennyiségű vetőmag készletet bocsát a gazdák rendelkezésére. Eddig ha valamelyik község méltánylást érdemlő körülményekkel igazolta szorult helyzetét, a miniszter elengedte a vetőmagárának megfizetését. Biharvármegyében eddig nagyon sok község élt a miniszter eme kedvezményével, sőt az idén is sokan akarták igénybe venni. Tegnap azonban két kérvényező község ily irányu előterjesztését egyenesen visszautasította a miniszter. Az elutasítást azzal indokolta meg a miniszter, hogy a háború folytán a vidék a termények és jószágállomány értékesítése útján ma igen kedvező helyzetben kell hogy legyen, tehát a vetőmag árát is kifizetheti.

* **Allamsegélyek kifizetése.** Az államsegélyben részesülőkkel közlöm, hogy szeptember hó 15-től október hó 15-ig esedékes segélyösszegeiknek folyósítása f. hó 27-én hétfőn, 28-án kedden, 29-én szerdán és 30-án csütörtökön a tüzoltó laktanyában levő hivatalos helyiségben fog eszközölni. Ez alkalommal mindenkivel tudatom, hogy a rend és fizetések gyorsabbá tétele érdekében a következő sorrendben fogjuk a könyvecskék kiadását és a segélyösszegek kifizetését eszközölni: 27-én hétfőn jelentkezzenek: 1—400-ig fehér, 750—1000-ig kék, 1000—1400-ig sárga, 2000—2500-ig piros sorszámmal ellátott egyének, 28-án kedden: 400—750-ig fehér, 1400—1600-ig sárga, 2500—3000-ig piros, 3000—3500-ig kék sorszámmal

ellátott egyének. 29 én szerdán: 3500—4000 ig kék, 4000—4500-ig zöld, 1600—2000 ig sárga, 5100—5218 ig fehér, 5218—5400 ig sárga sorszámmal ellátott egyének. 30-án csütörtökön: 4500—5100 ig zöld, 5480—6000 ig kék, 6000—6170 ig piros sorszámmal ellátott egyének. — Figyelemzettek minden egyes államségélyes, hogy a fizetési könyvecskék kizárólag a fent megjelölt sorrendben és a személyazonosságai cédlak színei szerint illetékes pénztárainknál lesznek fizetve és lakbércedlak felmutatása ellenében kiadva. Ennélfogva a most megállapított sorrendet mindenki saját érdekében tartsa meg és házigazdájának azon két tanu által előttemezett nyilatkozatát, hogy lakbérilletményét pontosan átsegélyezte, feltétlenül hozza magával. Egyidejűleg mindenkit saját érdekében és a fizetések akadálytalan teljesítése szempontjából felhívok, hogy a rendelkezésére álló 10 és 20 filléres, valamint 1 koronás váltópénzt hozza magával és azt a fizetést teljesítő pénztárnál a fizetés alkalmával váltsa be. Nagyvárad, 1915 szeptember 22. *Juricskay Barna*, tanácsos.

Gyümölcsöt harctéren küzdő katonáinknak! Mint már alkalmunk volt beszámolni róla, a harctéren küzdő katonáink számára kért gyümölcsszállítmányok a város és vármegye minden pontjáról érkeznek be a helybeli Vörös Kereszt Egylet-hez. Az eléggé nem méltányolható nagylelkűségért az érdemekhez illően meg sem dícsérhetjük a hazafias közönséget s ezúttal csak ismételteljük, hogy az adakozásokat jövő hó 5 éig szíves köszönettel veszi a Vörös-Kereszt Egylet vezetősége és bizonyára küldés köszönettel fogadják a harctéren küzdő véreink is a nemes adományokat.

A kamara értesítése. A keresk. m. kir. miniszter ur leirata alapján értesítjük az érdekelteket, hogy a berlini es. és kir. nagykövetség közlése szerint a német-birodalmi hitellezők olyan orosz cégekkel szemben fenálló követeléseinek ügye, melyeknél a hadvezetőség a meghódított Orosz-Lengyelországban árut foglalt le egy külön szerve a „Reichsentschädigungs Kommission“-ra (Berlin, Mauerstrasse 53.) bízott. Noha a kártalanítás kérdése a lefoglalt javakból még megfontolás tárgyát képezi, az említett bizottság a bejelentett követeléseket már most előjegyzésbe veszi, ha a szükséges adatok minden egyes adósra nézve külön közölhetnek. A német-birodalmi kormány bár még nem határozta el magát annak a kimondására, hogy a megszállott ellenséges területeket a lefoglalt javakról szóló rekvirálási elismervények értéke a német-magyar és osztrák követelések fedezésére fordíthatók, mégis a magyar érdekelteknek is szabadságukban áll, követeléseiket az említett bizottságnál bejelenteni és noha még nincs eldöntve az a kérdés sem, hogy a rekvirálásból származó követelésekkel szemben támasztott kártalanítási igények annak idején mily eljárással lesznek kivihetők, sőt az iránt sem rendelkezett még a német-birodalmi kormány, hogy a magyar és osztrák követelések ugyan oly mértékben vétessenek-e figyelembe, mint a német követelések: mégis kívánatosnak látszik, hogy a magyar állampolgárok a szóban levő esetleges követeléseiket a fent nevezett bizottságnál a kamaránál megtekinthető minta szerint bejelentésük. Ugyanezért a fentiekre az érdekeltek figyelmét azzal hívjuk fel, hogy a bejelentési mintákat a kamaránál a hivatalos órák alatt megtekinthetik, amikor is közelebbi felvilágosítást is nyerhetnek. Nagyvárad, 1915 szept. 24. A nagyvárad Kereskedelmi és Iparkamara: Dr. *Moskovits József* sk., elnök. Dr. *Sarkadi Lajos* sk., titkár.

x Egy nagy raktárhelyiség a Szacsavay-utca 11. számú házban AZONNAL kiadó. Értekezni a Gazdasági és Iparbanknál.

* **Családi rum vaniliával vagy ananász ízzel** literje K. 3 20. Mindenféle likőr essentiák 1 üveg 60 fill. Cognac legkiválóbb minőségben. Tejkivonat 4 literre való K. 1 20. Kapható Farkas István „Apolló” drogeriájában Rákóczi-ut. 7/B.

* **Zsuzsi kisasszony** a Rákóczi-uton 7. sz. alatt Aszódival szembe. Simor Gyula hangszerkészítőnél, Mikor az est mesélni kezd, Nem én lettem hűtlen hozzád, Te szőke gyermek. Háborus lemez ujdonságok. Hangszerek hegedők, gramafonok eladása és javítása olesóárban. Már különlegességek.

* **Hogyha megálinak a vonatok.** Az utasoknál főleg katonaságnál föltétlenül jó szolgálatot teszen konyak, rum, tea, kávé, kakaó tabletták, huskonzervek, páinok, kondenzált tej és tejpör, csokoládé, szardínia, pisztráng, málnaszörp, citromszörp, valódi Domány féle borok, kész kávé mely bármely háztartásban élvezhető 1 kgr. 3 Kor. 60 fill. Kicsinyben süveges, kocka és kristálycukor. Külön halkonzerv üzletem a napokban megnyílik, kapható u. m. Sóshering, osszé, fillé, bismark, rollmopsz, ruszli stb. stb. Téli tea vásár megkezdődött. Kapható valódi lengyel gomba élvezet tőle a leves. Maggi leves kocka 10 drb. 45 fillér. 1 üveg Diana sósborsesz 56 fillér. Vigyázat! Ezen ajánlat Nagyváradon kizárólag Aszódi Mihály Kossuth utca Sas palota és Rákóczi-ut. Intőzeteknek, katonáknak, kórházaknak, gazdaságnak, külön ajánlat. Telefont sz. 635.

* Három liter **Családi rumot** készíthet bárki pár perc alatt a Farkas féle családi rum-kivonattal. Ára 60 fillér. Családi thea kivonat 10 adag 50 fillér. Kapható Farkas István „Apolló” drogeriájában. Rákóczi-ut 7/B.

x **Négy szoba és előszobából álló lakás,** irodának különösen alkalmas, villany világítás és gőzfűtés berendezéssel, a Bémer-tér közvetlen közelében f. év augusztus hó 1-től, esetleg már május hó 1-től kezdődőleg kiadó. Bővebbet a házmesternél Szent János-utca 3. szám.

x **Kiadó lakások.** Kossuth-utca 6. sz. alatt kétszobás lakás azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. sz. házban két kétszobás lakás kiadó. Értekezhetni a Polgári takarékpénztárnál.

* **Ingtalan eladás.** Nagyteleky-utca 3. szám alatti ingatlanunk (lakóház nagy telekkel) jutá-ayos áron azonnal eladó. Részletes föltételek megtudhatók Kossuth-utca 3. szám alatti irodánkban. Hungária elpögyár r.t.

x **Kiadó lakások.** Ósi-tér 14. szám alatt két üzemhelyiség azonnal kiadó. — Kossuth-utca 2. szám alatt két üzemhelyiség azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári takaréknál.

* **Nőtlen, vagy özvegy szabómester,** illetve szabó segéd azonnal felvétetik kapusnak. Jelentkezni lehet a róm. katolikus papnevelőben.

x **Poloskairtó NOXIN** biztos szer. Ára 1 korona 40 fillér. Kapható kizárólag Farkas István Apolló drogeriájában Rákóczi-ut 7/B.

CIPÓ
ujdonságaim megérkeztek!
Reichard Dezső
Rákóczi-ut. Orsolya zárda épület.

SZÍNHÁZ

Heti műsor.

Szombaton: éjjeli ór.
Vasárnap délután: Obsitos; este: Vigözvegy. (Sz. Zsigmond Annával).

Az éjjeli ór.

Francia eredetű és nem egy helyen bizony borsos kis vigjáték Az éjjeli ór. Azt azonban meg kell adni, hogy van benne kacagtatóan feje tetejére állított helyzet, komikus össze-visszaboronálása mindenféle képtelenségnek annyi, hogy a nézőtér legfeljebb percekre hallgat el a nevetés. Alardó derűltég torrása az a boszorkányos ügyességgel bogozott bonyodalom, mely a Szigligeti színház legfrissebb ujdonságát meglehetősen sikerhez segítette. Mert a szerzőknek, Nancy és Armentnak (ismeretlen nagyságok) csakis ügyességét illeti az elismerés. Irodalmi értéke az egész bohózatnak nulla, színvonala nem mondható erős túlzással sem emelkedettnek, csak a szerzők szinpadismerete, rutinja, a bonyolításbeli ügyessége tett mindent.

Hozzávehetjük még: és az előadás. A vigjátéki személyzet pompás együttest produkált. Tóth Elek a főszerepben az eredeti ötletek és a humor egész fegyvertárát ragyogtatta. Pompás partnere volt Fodor Ella, a ki az ő nyugodt temperamentumával ezt a különben nem valami fő szerepet az első közö tudta emelni. Varsa Gyula, Sik Rezső, H. Körössy Juci, Farkas szintén igen tetszetek. Dózsa István egy kisebb szerepben egészen sikerült alakítást nyújtott jóízű humorával. Pártos Jenő is jobb volt, mint máskor. Perényi maszkja talán kissé túlzott volt. Vigh Manci helyett a kokott szerepét Somogyi Rózi játszotta sok igyekezettel. Organumával jobban kellene törődnie, hogy ne lenne beszédhangja olyan éles, akkor több sikere lenne igyekvésének.

A vasárnapi előadások. Vasárnap délután az idényben már jelentős sikerrel színrekerült Obsitos van műsoron. A címszerepet a színház kiváló baritonistája: Bihary Sándor fogja játszani. — Este a Vigözvegyet tüzte műsorára a színház, amelynek Glavari Hannáját Sz. Zsigmond Anna fogja énekelni, Danilló szerepében Békefi Lajos, a jeles tenorista kitűnő produkál.

SPORT

A holnapi focimérkőzések.

Gyönyörű időjárás kedvez a NAC holnapi vasárnapi focimérkőzésének, mikor is a városunkban iskolázó osztrák önkéntesek válogatott csapata fog a NAC csapatával jótékonycélu mérkőzést tartani. Az önkéntesek csapata szorgalmasan trenirozott úgy, hogy holnapra friss kondícióban fog a pályán megjelenni. Az eddigi jelek szerint a most bemutatkozó katonai csapat a legerősebb az idáig szerepelt csapatok között, mert tagjai jobbra a legnevesebb lengyel elubok legjobb játékosai közül valók. Így a mérkőzés igazi sportszenzációul szolgál. A mérkőzés a Rhédey kerti Sporttéren pontban 4 órakor kezdődik. Előzőleg délután 2 órai kezdettel a NAC II. egy helyi ifjusági csapattal mérkőzik. — A helyárok mérsékeltek, hölgyek és katonák külön kedvezményben részesülnek.

IGAZSÁG- SZOLGÁLTATÁS

Két és félevesi fegyházra ítélt segédjegyző.

Megirtuk, hogy Simon Andor, várad-szentmártoni segédjegyzőt a törvényszék büntető tanácsa elé állították, mert a hadisegélyek kezelésénél több rendbeli visszaéléseket követett el. Papp Mihály a községi jegyző még a múlt évben katonai szolgálatára vonult be; a helyettesítést Simon József nyug. jegyző vállalta el. Az öreg Simon a hivatalban magához vette fiát Simon Andort, aki aztán a hadisegélyek kiutalását végezte. Így alkalma nyílt arra, hogy a visszaélések egész hosszú sorozatát kövesse el. Az asszonyoktól, akiknek a hadisegély havonként kijárt, kisebb nagyobb összegeket vont le, azonban mindig valamelyes kivételes színezés mellett.

Most augusztus hóban az első napokban Fekete Károly járási számvevő a várad-szentmártoni körjegyzői hivatalban vizsgálatot tartott. A hivatalos vizsgálat során megállapította, hogy a hadisegélyek kiosztásánál tömeges visszaélések fordultak elő, amelyeket Simon Andor segédjegyző követett el. Fekete számvevő aztán bejelentette az esetet a várad-szentmártoni esendőségnek, amely letartóztatta a sikkasztó segédjegyzőt.

Igy került Simon Andor a kir. törvényszék elé, amely kedden kezdte tárgyalni a bűnügyet Palánky Károly elnöke alatt. A vádat dr. Thury Endre képviselte, míg a védelmet dr. Tóth Ferenc ügyvéd látta el.

A bizonyítási eljárás csak tegnap délután ért véget, mert az ügyben mintegy 100-120 asszonyt hallgattak ki. A tanu-vallomások megerősítették a vádat, úgy hogy a kir. törvényszék Simon Andort 2 és fél évi fegyházra ítélte el folytatólagosan elkövetett sikkasztás és közokirat hamisítás miatt.

Legujabb táviratok.

Minisztertanács.

Budapest, szeptember 24. (Saját tud.) Délután öt órakor Tisza elnöklésével minisztertanács volt.

Szerbia végső válasza az antantnak.

Budapest, szept. 24. (Saját tudósítónktól.) Bukarestből jelentik: **Paslos szerb miniszterelnök Kragujevába utazott, hogy az antantnak végső választ megadják.**

Rigától 15 kilométerre.

Budapest, szeptember 24. (Saját tud.) A Magdeburger Zeitung szerint a németek Rigától 15 kilométernyire, Dünaburgtól pedig 17 km-nyire vannak.

Hová és meddig menekülünk?

Pétervár, szeptember 24. A Kolokol ezt írja Oroszország hangulatáról: Az ország reszkette fogad minden hírt az ellenség újabb sikereiről. Mindenfelől ezt kérdezik: Hová és meddig menekülünk? Bár a győzelemben való hit még nem veszett el teljesen, de a hangulat egyre ingadozóbb lesz és a németek újabb győzelme növeli a bizonytalanságot. „Visszavonulás a Volgáig és a Kamáig” — szép szavak, ame-

lyeknek azonban nincs reális tartalmuk. — Egy nagyhatalomra nézve a fővárosok sorsa dönti el a háborút. Oroszország feje és szíve a Néva és a Moskva partján található. És a nép ezt nagyon jól tudja.

A szerbek és Macedónia megszállása.

Budapest, szept. 24. (Saját tud.) **Luganóból jelentik: A szerbek nyugodtan tűrik, hogy Bulgária megszállja Macedóniát, mert minden erejüket az északi veszedelem elhárítására fordítják. Reméik, hogy Görögország Bulgáriával szemben szerződés szerint teljesíti feladatát. Az antant csapatai Szaloniki felől szintén beavatkoznak.**

Az angolok Bulgáriától elutasító választ várnak.

Budapest, szept. 24. (Saját tud.) Londonból jelentik, hogy Bulgária a jövő héten elutasító választ ad az antant jegyzékére. Utána megszállja Macedóniát.

A szerkesztésért ideiglenesen felelős:

Dr. PAPP KAROLY.

Nagyvárad város tanácsa katonai ügyosztálya.
27021—1915 szám.

Hirdetmény.

A temesvári cs. és kir. katonai parancsnokságnak M. A. 31139/1915 számú átirata szerint a hadügyminisztériumnak tudomására jutott, hogy sok község a nekik az előírt feltételek alatt átengedett hadifoglyokat magán feleknek azaz nagyföldbirtokosoknak, nagyobb birtokosoknak, vagy bérlőknek átadja, illetve a valóságban azokat eredetileg azok számára igényelte. Míg a „feltételek” értelmében a községek részére engedélyezett hadifoglyok normális dologi kiadásai egészükben a hadikincstártól fedeztetnek, addig a magán felek részére érvényes szerződési minta értelmében azok a munkaadók által fedezendőek s így a hadikincstár érdekei érzékenyen károsíthatnak.

A hadifoglyoknak a községek részére így különösen kedvező feltételek alatt való átengedése azon szempontból történt, hogy első sorban a kis paraszt földbirtokosok részére munkaeóket a behívott családtagok részbeni kárpótlásául nyújtson, de semmi esetre sem forog fenn azon szándék, hogy nagyföldbirtokosoknak, nagyobb birtokosoknak és bérlőknek államköltségen díjtalanul földmunkások rendelkezésére bocsájtassanak.

Miután ilyen esetek még majdnem minden nap ismétlődnek, a katonai parancsnokság indítatva érzi magát arról gondoskodni, hogy ezen visszaélés egyszer s mindenkorra megszüntessék, oly módon, hogy adott esetben hadifoglyok igénylését egyszerűen megtagadja és a hadügyminiszternek jelentést tesz.

Mindamellét a hadifoglyok kiszolgáltatása továbbra is folyamatban marad, miért is a kérelmezők az őszi munkákra kérelmeiket a pozsonyi I. számú cs. és kir. katonai parancsnoksághoz már most adják be, hogy a hadifoglyok a kívánt határidőre idejekorán kiszolgáltathatók is legyenek.

Minden megkeresés kivétel nélkül sürgőnyileg a beérkezés sorrendje szerint lesz elintézve, minden erre vonatkozó sürgetés felesleges és céltalan. A kérelmezők tartózkodjanak tehát attól mivel azáltal a normális ügymenet megkárosíthatik és más megkeresések elintézés hiábavaló módon késleltethetik.

Nagyvárad, 1915. szeptember 14.

Eleméry Ferencz
katonai ügyi tanácsnok.

Bevonulási hirdetmény.

A népfölkelésre kötelezetteknek az 1915. évi II. törvények alapján történt behívása folytán az 1897. évben született, továbbá a népfölkelésről vagy a hadiszolgaslatokról szóló törvény alapján kirendelt (igénybevett), de ezen szolgálattól időközben elbocsátott egyének (munkások, kocsisok, hajások stb.), ha a megtartott népfölkelési bemutató szemlén vagy utóbemutató szemlén népfölkelési fegyveres szolgálatra alkalmasnak találtattak

1915. évi október 15-én

— amennyiben névszerint felmentve nincsenek — a népfölkelési igazolványi lapon feltüntetett m. kir. honvédkiegészítő, illetőleg cs. és kir. kiegészítési kerületi parancsnokság székhelyére népfölkelési tényleges szolgálatra bevonulni tartoznak.

Ezen rendelkezés a cs. kir. osztrák népfölkelés behívása folytán kiterjed mindazon 1897. évben született osztrák állampolgárokra, valamint bosznia-hercegovinai tartományi illetőségű egyénekre is, kik a magyar szent korona országai területén a folyó évben megtartott népfölkelési bemutató szemlén a népfölkelési fegyveres szolgálatra alkalmasnak találtattak.

Mindazok az egyének, kik önkéntes belépés folytán a honvédségbe vagy a cs. és kir. közös hadseregbe (akár mint egyévi önkéntesek is) már besoroztattak, tekintet nélkül arra, hogy mely születési évfolyamba tartoznak, tényleges szolgálatra 1915. évi október 15-én bevonulni kötelesek.

Az 1897. évi születésű azon hivatásos gőz- vagy motoreke gépészeknek és fűtőknek tényleges szolgálatra való bevonulása, kik ily gépeknél tényleg alkalmazva vannak, beigazolt alkalmaztatásuk esetében a községi előjárásnál (városi hatóságnál) személyesen előterjesztendő kérelmükre az illetékes kiegészítő parancsnokság által 1915. évi november 30-ig elhalasztatik.

A bevonulók bevonulásuk alkalmával lehetőleg erős lábbelit, evéseszközt, tisztító eszközt, gyapjából készült alsóruhát és lehetőleg gyapjából készült alorisnyát (kapsát) hozzanak magukkal. A bevonulás napján elfogyasztott ételért 1 korona térítési összeg jár.

A lábbeliek és a gyapjából készült alsóruhák, amennyiben a katonai szolgálattal használhatóknak minősítettnek, értékük szerint meg fognak téríteni.

A bevonulás alkalmával a népfölkelési igazolványi lap birtokosa a vasutakon harmadik (gőzhajón második) osztályon ingyen utazik; ez a népfölkelési igazolványi lap azonban a vasuti, gőzhajó-állomáson jóval a vonat vagy hajó elindulása előtt az állomás jegypénztáránál lebélyegzendő.

Azon behívott népfölkelésre kötelezett, aki a kitűzött határidőre és helyre be nem vonul, karhatalommal vezetettik elő s a katonai behívás iránt tanusított engedetlenség megbüntetéséről szóló 1890. évi XXI. t.-e. 4. §-a értelmében két évig terjedhető börtönnel büntetettik.

A magyar királyi honvédségbe vagy a cs. és kir. közös hadseregbe önként belépni óhajtó népfölkelésre kötelezett a törvényes korlátok között a csapattestet maga választhatja, a tényleges szolgálatra történt bevonulása után azonban csak azon csapattesthez kérheti felvételét, ahová mint népfölkelésre kötelezett beosztását nyerte.

Azon népfölkelésre kötelezettek, kiknek népfölkelési igazolványi lapjuk szerint Ujvidékre kellene bevonulniok, figyelmeztetnek, hogy a közös hadsereghez beosztottak ne Ujvidékre, hanem Pécsre az oda áthelyezett cs. és kir. kiegészítési kerületi parancsnoksághoz, a honvédséghez beosztottak pedig Ujvidék helyett a 6. honvédség-egyalogezred pótzászlóaljához Szabadkára vonuljanak be.

Kelt, 1915. évi szeptember havában.

Hirdetmény.

A m. kir. honvédelmi Miniszter ur 9000—915. eln. száma körrendelete folytán ezennel közhírré teszem, hogy a Nagyváradon tartózkodó nagyváradai és idegen illetőségű: 1865 évtől 1872. évig bezárólag terjedő időközben született népfelkelésre kötelezettek bemutatató szemléje Nagyváradon a László Vilmos-utca 3. sz. a. sorozó helyiségben (volt esendőriskola) 1915. évi szeptember hó 27. napjától október hó 6. napjáig terjedő időközben fog megtartatni a következő sorrendben:

1915. évi szeptember hó 27. én (Hétfőn) a nagyváradai illetőségű 1872. évi születésűek és az 1871. évi születésűek között az A. kezdőbetűtől S. ig bezárólag.

1915. évi szeptember 28. én (Kedden) a nagyváradai illetőségű 1871. évi születésűek S. től Z-ig az 1870. évi születésűek és az 1869. évi születésűek között. A től I. ig.

1915. évi szeptember hó 29. én (Szerdán) a nagyváradai illetőségű 1869. évi születésűek K. től Z-ig és az 1868. évi születésűek.

1915. szeptember 30. én (Csütörtökön) a nagyváradai illetőségű 1867. évi születésűek és az 1866. évi születésűek között az A. től K-ig bezárólag;

1915. évi október 1. én (Pénteken) a nagyváradai illetőségű 1866. évi születésűek L. től 7. ig és az 1865. évi születésűek.

1915. évi október 2. én (Szombaton) az idegen illetőségű 1872., 1871. évi születésűek és az 1870. évi születésűek A. től C. ig;

1915. évi október 4. én (Hétfőn) az idegen illetőségű 1870. évi születésűek H. től Z-ig és az 1869. évi születésűek;

1915. évi október 5. én (Kedden) az idegen illetőségű 1868. és 1867. évi születésűek;

1915. évi október hó 6. én (Szerdán) az idegen illetőségű 1866. és 1865. évi születésűek,

tésűek, továbbá az eddigi népfelkelő bemutatató szemléiről bármely okból elmaradtak.

Felhívom ennelfogva az 1865—1872. évi születésű népfelkelésre kötelezetteket, hogy a mindenkor reggel 8 órakor kezdődő bemutatató szemlén, tisztán és rendes tiszta öltözetben annál is inkább jelenjenek meg, mert a meg nem jelenők karhatalommal vezetettek elő, s azonfelül az 1890. évi XXI. t. c. 4. § a értelmében katonai büntető eljárás útján egy hónaptól két évig terjedhető börtönnel fognak büntettetni.

Azon körülményt, hogy az illető egyén a honvédségben, hadseregben milyen rangot viselt, a birtokában levő tiszti kinevezési okmánnyal, végelbocsátó levéllel esetleg népfelkelési igazolványi könyvvel stb. a szemle alkalmával igazolni tartozik.

Az egyévi önkéntesi karpaszomány viselésére vonatkozó igényt a népfelkelő bemutatató szemlén kell érvényesíteni. — Az igényt a szemlebizottság elé állás alkalmával élő szóval kell bejelenteni, s egyúttal a tudományos képzettséget igazoló tanulmányi bizonyítványt is fel kell mutatni.

A karpaszomány viselésére igénnyel bír minden népfelkelő bemutatató szemlén fegyveres szolgálatra alkalmasnak talált 1865—1872. évi születésű népfelkelésre kötelezett egyén tekintet nélkül arra, hogy annak idején állott e már, s ha igen, mennyi ideig és mily minőségben katonai szolgálatban — aki igazolni tudja, hogy az egyévi önkéntességre jogosító tudományos képzettségnek birtokában van.

A megkívánt tudományos képzettséget bírja az, aki akár 1912. évi XXX. t. c. végrehajtási utasításában felsorolt, akár pedig a régi véderőtörvények hatálya alatt jogosultságot nyújtott tanintézetek valamelyikét elvégezte, bármikor is szerevén meg a vonatkozó tanulmányi bizonyítványt.

Nagyvárad, 1915. szeptember hó 6.

Eleméry Ferenc,
katonai ügyi tanácsnok.

Nagyvárad város tanácsa katonai ügyosztálya.
25708—1915 szám.

Hirdetmény.

A nagyváradai honvédkiegészítő parancsnokság 3064—1915 sz. megkeresése folytán közhírré teszem, hogy azon magyar honos katonatisztek, zászlósok és tiszthelyettesek valamint legénységi állományu egyének számára — a Horvát Szlavon országokban illetékesek kivételével — a kik a haza védelmében a haretéren megsebesültek és ennek következtében csonkulást, vagy benuulást szenvedtek, a minnek következtében eddigi életpályájukat meg kell változtatniok, a folyó hó folyamán Budapesten a kereskedelmi ismeretek elsajátítása céljából egy 4 és egy 10 hónapos kereskedelmi tanfolyam fog megnyitni.

A tanfolyamba való felvételre vonatkozó feltételek s minden szükséges tudnivalóra a városi tanács katonai ügyosztálya (II. em. 31. sz. szoba) ad felvilágosítást, illetve ezen tanfolyamokra való jelentkezés ott történik.

Megjegyzem, hogy a háboruban csonkult és benuult hivatásbeli és tartalékos tisztek, zászlósok és tiszthelyettesek minden külön előtarulmányi igazolás nélkül és minden külön felvételi vagy különbözeti vizsgálat nélkül jelentkezhetnek felvételre a kereskedelmi főiskolákra, a melyeknek tanulmányi ideje két évre terjed. Ilyen kereskedelmi főiskolák: 1. a budapesti kereskedelmi akadémia, 2. a kolozsvári kereskedelmi akadémia, 3. a budapesti keleti kereskedelmi akadémia, 4. a fiumei kiviteli akadémia. A főtnevezett hallgatók ezen főiskolában is tandíjmentességet fognak élvezni.

Nagyvárad, 1915. szept. hó 7.

Eleméry Ferenc,
katonai ügyi tanácsnok.

Nagyváradai fióközletek:

Kossuth-utca 5. Gyárepület.
Rákóczi-ut 2. Bazárepület.
Zöldfa-utca 7.

Nagyváradai fióközletek:

Kossuth-utca 5. Gyárepület.
Rákóczi-ut 2. Bazárepület.
Zöldfa-utca 7.

Divatos

Elegáns

NŐI CIPŐK

az őszi saisonra

igen nagy választékban, szabott gyári árakon kaphatók a

HUNGÁRIA CIPŐGYÁR R. T.
fióközleteiben.

Gyártmányaink izléses kiállításuk, kiválóan szép formájuk miatt közkedveitek.

50 fióközlet az ország összes nagyobb városaiban.